

Yhteinen jätehuoltomme - vastuut ja yhteistyö

LHJ:n IV omistajapäivä 21.11.2014

Projekti-insinööri
Heli Virtanen

Yhdyskuntajätehuollon periaatteet EU:sta

- YHDYSKUNTAJÄTEHUOLTO on julkinen välttämättömyyspalvelu
- Se edellyttää julkisoikeudellisen yksikön eli kunnan vastuuta palvelun hoitumisesta
- Tarkoittaa, että palvelu hoituu
 - » myös siellä missä palvelun tuottaminen on hankalaa ja tuottamatonta
 - » kaikissa oloissa, kaikkina aikoina, kaikilla alueilla
 - » kuntalaisille yhdenvertaisesti
- Kunnalle annettu vastuu on poikkeus yleisestä periaatteesta → JL 28 §: Jätteen haltijan on järjestettävä jätehuolto, jollei tässä luvussa (4) taikka 5 tai 6 luvussa toisin säädetä.

Lähde: Tuulia Innala, KL

Erityislainsäädäntöön perustuvia kunnan toteuttamisvastuita

- Katujen rakentaminen
- Yleisten alueiden toteuttaminen
- Vesihuollon järjestämisvastuu

- **Jätehuollon järjestäminen**

- » Kunnan on huolehdittava kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta, jätteen alueellisten vastaanottopaikkojen järjestämisestä, monipuolisista jätehuoltopalveluista, tiedottamisesta, neuvonnasta...

Lähde: Tuulia Innala, KL

Kunnan tehtävät jätehuollossa

Kunta (omistajana, isäntänä, organisoijana)

- Omistajaohjaus
- Jätepolitiikka ja -strategia

Kunnan jätelaitos

- Jätehuollon palvelutehtävät = operatiivinen toiminta = asumisessa ja siihen rinnastettavassa toiminnassa syntyvien jätteiden hyödyntäminen ja loppukäsittely

Kunnan jätehuoltoviranomainen

- Jätehuollon viranomaistehtävät

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen

- Jätehuollon valvontatehtävät

Jätepolitiikka on kuntien eri toimijoiden yhteinen asia

Jätehuoltoviranomainen ei harjoita omistajaohjausta

- Jätehuollon yhteistyöstä kuten jäteyhtiön perustamisesta päättäminen ja siihen liittyvä omistajaohjaus ei kuulu kunnan jätehuoltoviranomaiselle vaan kuuluu peruskunnan johdolle.
- Jätehuoltoviranomainen voi kuitenkin tukea osakaskuntaa omistajapolitiikan toteuttamiseen liittyvässä yhteistyössä.
→ kuntien yhteinen jätepolitiikka

Lähde: Tuulia Innala, KL

Uusi kuntalakiluonnos –ajankohtaista ^{1/3}

Kuntakonserni ja kunnan toiminta

- Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Mitä tässä laissa säädetään kunnan tytäryhteisöstä, sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan kuuluvaan säätiöön.
- Jos ei määräysvaltaa (yhdellä) kunnalla, kyseessä osakkuusyhteisö.
- **Kunnan toiminta** käsittää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan lisäksi kunnan osallistumisen kuntien yhteistoimintaan sekä kunnan muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Lähde: Kirsi Mononen, varatuomari, KL

Uusi kuntalakiluonnos –ajankohtaista ^{2/3}

Omistajan intressit

- Valtuusto päättää kunnan toiminnasta ja taloudesta, strategiasta, omistajapolitiikasta, omistajaohjauksen periaatteista, konserniohjeista, varallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista, maksujen perusteista, takauksen ja vakuuden antamisesta konserniyhteisöille...
- Hallitus vastaa kunnan toiminnan yhteensovittamisesta ja omistajaohjauksesta
 - » Omistajaohjaus on myötävaikuttamista
- Konsernijohto vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja valvonnan järjestämisestä konsernissa

Lähde: Kirsi Mononen, varatuomari, KL

Uusi kuntalakiluonnos –ajankohtaista ^{3/3}

Omistajaohjaus terävöityy

- Toimenpiteet, joilla kunta omistajana tai jäsenenä **myötävaikuttaa** yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan.
 - » perustamissopimukset, yhtiöjärjestykset, sopimukset
 - » henkilövalinnat
 - » ohjeiden antaminen kunnan edustajille
 - » muu määräysvallan käyttö
- Kuntakonsernin kokonaisetut
- Hallituksen kokoonpano
- Esteellisyys
- Konserniohjeet
 - » konserniohjeita sovelletaan kunnan tytäryhteisöihin sekä soveltuvien osin osakkuusyhteisöihin

Lähde: Kirsi Mononen, varatuomari, KL

Jätelakiin yhtiöpykälä 43 §^{1/2}

- Selkiytetään, että kunnan jätehuoltotehtäviä voidaan hoitaa myös yhtiömuodossa
 - » kuntien yhteisen jäteyhtiön rooli säilyi ennallaan
- Tarpeen perustustlain näkökulmasta
 - » jätehuollon palvelutehtävät luonteeltaan **julkisia hallintotehtäviä**, joiden antaminen yksityisoikeudelliselle yhtiölle edellyttää lakitason säätelyä
- Tehtävien siirtämisen edellytys
 - » kunnat yhdessä hallitsevat ja omistavat perustettavaa yhtiötä
- Yhtiö on viime kädessä kuntien valvonnassa
- HUOM: Vastuuta ei voi ulkoistaa →
toteuttamisvastuu viime kädessä kunnalle

Lähde: Tuulia Innala, KL

Jätelakiin yhtiöpykälä 43 § ^{2/2}

- Kunnan omistajuutta koskeva edellytys kytkeytyy myös julkisista hankinnoista annetun lain mukaisen yhtiön sidosyksikköaseman säilyttämiseen.
- EU-tuomioistuin: sidosyksikössä ei tulisi olla lainkaan yksityistä omitusta ja mukana olevien hankintayksiköiden tulisi muutoinkin hallita yhtiön toimintaa
- Jäteyhtiön (43 §) tehtävänä voi kunnan puolesta olla kunnalle jätelaissa säädetyt palvelutehtävät
- Kunnallisen jäteyhtiön (43 §) tehtävänä ei voi olla: Julkisen vallan käyttö
 - » Viranomaispäätöksenteko (esim. taksat, jh-määräykset)
→ valmistelu virkatyönä, toki yhteistyössä yhtiön kanssa

Lähde: Tuulia Innala, KL

Kunnan jätehuoltoviranomainen hoitaa jätehuollon viranomaistehtävät

- Jätelain 23 §:ssä mainitaan nimenomaisesti, että kunnassa jätehuollon viranomaistehtävistä huolehtii **kunnan nimeämä jätehuoltoviranomainen**.
- Muutos tuli voimaan heti lain voimaantullessa 2012.
- Säännöksellä selkiytetään jätelaissa kunnalle säädettyjen viranomaistehtävien hoitamista.
- Jätelain mukaiset viranomaistehtävät pitävät sisällään julkisen vallan käyttöä sisältäviä hallintotehtäviä, joiden hoitoon tulee nimetä tietty toimielin
 - » *ei voida siirtää esim. kuntien jäteyhtiölle*
- Tehtävää ei ole suositeltavaa antaa sille toimielimelle, joka toimii kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena (laillisuusvalvonta)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen rooli ennallaan

- Kunnan **jätehuoltoviranomainen** ei valvo, vaan **seuraa**
- Kunnan **ympäristönsuojeluviranomainen valvoo**
 - » valvontaviranomainen
 - » määräysvalta, pakkokeinot
 - » päällekkäinen toimivalta ELY:n kanssa
- Rooli ennallaan
- Muutama työkalu lisää

Lähde: Tuulia Innala, KL

Ympäristönsuojeluviranomainen jätehuollossa

- Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimialue voi olla yksi tai useampi kunta.
- Myöntää ympäristöluvat jätehuollon pienimuotoiseen toimintaan, kuten
 - » vaarallisten jätteiden pienvarastoille ja romuajoneuvojen varastoille
- Kunnan ympäristöviranomainen ottaa vastaan myös jätteen ammattimaisen kerääjän ilmoituksen jätehuoltorekisteriin (JL 100 §)
- Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo, että yritykset ja yksityiset noudattavat jätelakia, mm.
 - » velvollisuutta liittyä järjestettyyn jätehuoltoon,
 - » roskaamiskiellon noudattamista ja
 - » jätteiden asianmukaista keräämistä.

Lähde: Tuulia Innala, KL

Toimintaympäristön muutokset

- EU:n jätedirektiivin muutokset
- Jätehuollon etusijajärjestys (8 §) ja kierrätystavoitteet
 - » Hierarkia: synnyn ehkäisy, uudelleenkäyttö, kierrätys materiaalina, hyödyntäminen energiana, loppukäsittely (kaatopaikka)
- Orgaanisen jätteen kaatopaikkakielto 2016
- Pakkausjätteiden tuottajavastuu 1.5.2015/1.1.2016
 - Vaikuttaa kuntien jätelaitosten käsittelyjärjestelmään
 - Vaikuttaa jätehuoltomääräyksiin
 - Vaikuttaa jätetaksaan

Lähde: Tuulia Innala, KL

HARKO-projekti

- **Harkittua omistajuutta - työkaluja kuntatekniikan konserniohjaukseen**
 - » projektipäällikkö *Tuulia Innala*
- Suomen Kuntaliitto ry:n kuntien teknistä toimialaa koskeva ja laajasti koko kuntakenttää palveleva kehitysprojektikonaisuus
- Toteuttaa Kuntaliiton strategiaa:
 - » Toimintakykyiset kuntakonsernit on yksi kolmesta Suomen Kuntaliiton strategisesta valinnasta.
- Muodostuu esiselvityksestä ja neljästä osaprojektista, jotka kohdistuvat vesihuoltoon, **jätehuoltoon**, toimitiloihin ja kuntainfraan
 - » jätehuollon projekti-insinöörinä *Heli Virtanen*
- Esiselvitys: Kuntatekniikka kuntastrategioissa (*Petra Reimi*)
 - » omistajaohjauksen näkyvyys, merkitys ja toteutuminen kuntastrategioissa ja omistajaohjeissa kuntien teknisen toimen eri osa-alueilla

Kuntatekniikka kuntastrategioissa, Tausta- ja nykytilaselvitys

- Tekniikan näkyvyys kuntien strategioissa ja omistajaohjeissa on melko pieni
 - » Tekniikka esiintyy yleisten tavoitteiden, kuten viihtyisyyden, toimivuuden ja turvallisuuden lomassa → tiedostettua näkymistä?
 - » Tavoitteiden konkretisointi jää pintapuoliseksi
- Tekniikan eri osa-alueiden rooli vaihteleva
 - » Voimakkaimmin esillä asuminen, toimitilat ja liikenne
 - » Vesi- ja jätehuollon rooli hyvin pieni
 - » Yleiset alueet huomioitu suurissa kunnissa pieniä kattavammin
- Asiakirjojen julkinen saatavuus vaihtelevaa

HARKO jätehuolto –projekti

aktiiviaika 9/2014 - 6/2015

Projektilla pyritään

- **selventämään kunnan roolia** kunnallisen yhdyskuntajätehuollon järjestäjänä
- **antamaan perustietoa** jätehuollosta ohjauksen ja päätöksenteon pohjaksi
- **selventämään eri kuntatoimijoiden ja luottamuselinten tehtäviä ja vastuita** jätehuollossa
- **määrittämään** jätehuollon **palvelutasoon** vaikuttavia tekijöitä
- **lisäämään vuoropuhelua** toimijoiden ja luottamushenkilöjen välillä
- **korostamaan** konserniyhteistyön merkitystä
- **nostamaan jätehuollon arvostusta**

Projektin tuotos: Jätehuollon työkalupakki

- jätehuollon omistajaohjauksen opas
- jätehuollon palvelutasomäärittelyn ohje
- jätehuollon ohjauksen ja vastuunjaon info- ja koulutusmateriaaleja
- selvitetään maksutietojen tuottamiseen toimintamallia

- mahdollinen pilotointi muutamalla valitulla jätelaitoksen ja jätehuoltoviranomaisen alueella

Kohderyhmä ja hyötyjät

- **Kohderyhmä:** kunnan johto ja jätehuollon luottamushenkilöt
- **Hyödynsaajat:** kunnan johto, luottamushenkilöt sekä kuntakonsernien jätehuollosta vastaava henkilöstö
 - » välillisesti kunnallisia jätehuoltopalveluja käyttävät tahot

Kiitos!

Heli Virtanen
projekti-insinööri

puh. 050 575 4605

heli.virtanen@kuntaliitto.fi

